

WYOBRAŻENIA ELEKTRYCZNOŚCI NA MEDALACH

Dobrochna SURAJEWSKA¹, Dariusz ŚWISULSKI²

1. e-mail: dobrochna.surajewska@gmail.com
2. Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki
tel.: 58 3471387 e-mail: dariusz.swisulski@pg.edu.pl

Streszczenie: W artykule przytoczono przykłady przedstawień wyobrażeń elektryczności, które powstały dla popularyzowania ważnych wydarzeń i uhonorowania osób zasłużonych dla elektryfikacji. Przetransponowanie ze świata zjawisk fizycznych do dziedziny estetyki najczęściej przybierało postać kobiety-bogini. Takie personifikacje występują na medalach z okresu francuskiej secesji a także polskich i niemieckich. Opisano nawiązujący do tej tradycji, wydany w 2019 roku, medal z okazji 100-lecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Słowa kluczowe: personifikacja, przedstawienie elektryczności, medale, secesja.

1. WSTĘP

Personifikacja polega na przedstawieniu pojęć abstrakcyjnych, przedmiotów, czy zjawisk jako postaci ludzkich. Myślenie takie jest typowe dla małych dzieci. Jednym z pojęć, którym już trzylatki przypisują cechy istoty ożywionej (osobowe) jest elektryczność. Mogą ją sobie wyobrażać jako np. mieszkającego w ścianie potwora [1], będącego przykładem myślenia animistycznego. Zabieg myślowy, w którym następuje podstawienie cech elektryczności, znanych dziecku z doświadczenia (jasność, ciepło, ruch) oraz zapamiętanych z przekazu osób starszych (niewidzialne niebezpieczeństwo), dających się utożsamić z równie tajemniczym mitem groźnego potwora. Atrybuty grozy i niewyobrażalności istoty fantastycznej zostały przyrównane do atrybutów zjawiska fizycznego w celu „oswojenia” niezrozumiałego zagadnienia. Powstaje zbiór odniesień, skojarzeń, dzięki któremu młody człowiek poznaje otoczenie. Takie działanie nie jest wyłącznie domeną maluchów. Również my dorośli, czasem mimowolnie, choćby dla rozrywki posługujemy się tą metodą.

Zabieg personifikacji w sztuce, w literaturze ma wielowiekową tradycję. Na gruncie sztuk wizualnych, podstawienie uosobień w miejsce zjawisk, emocji, wartości, pojęć złożonych oraz niemożliwych do przedstawienia bezpośrednim znakiem, dokonywane jest w zastępstwie naśladowania – mimetyzmu [gr. *mimētēs* ‘naśladowca’], bądź w sytuacji, gdy prosty obrazek - piktogram [łac. *pictus* – „narysowany” lub słowo zapisane gr. *γράφμα gramma* – „pismo”] nie odzwierciedla pojęcia. Przechodzimy wtedy do symbolizowania [gr. *symbolon* ‘znak rozpoznawczy’], powstaje obraz pierwotnie odległy, pozornie nie związany, ale metaforycznie tożsamy z wizualizowanym zagadnieniem. W rezultacie nawarstwiania i łączenia atrybutów powstaje przedstawienie alegoryczne [gr.

allēgoría < *allēgoreîn* ‘mówić w przenośni’, ‘obrazowo’]. Stanowi ona pełniejsze wyobrażenie. Jednocześnie dokonywana jest synteza prowadząca do powszechnie odczytywalnego, rozpoznawalnego skrótu. Należy mieć na uwadze, że rozumienie takiego swoistego szyfru zależy od osobistych doświadczeń i zasobu wiedzy twórcy jak i odbiorcy. Jednym z rodzaju personifikacji jest antykizacja. Podkreślano tym sposobem więzi ze spuścizną kultury i nauki Starożytności. Zabieg ten stosowano od stuleci, choć mało kto współcześnie zdaje sobie tego sprawę. W przeszłości pomimo toczącego się sporu o recepcję spuścizny przedchrześcijańskiej jako niepożądanych wzorców pogańskich, nastąpiło przejście z antyku odniesień mitologicznych, zwłaszcza tych, które sławiły cechy i idee uznane za szlachetne i pomocne w pojmowaniu rzeczywistości i kształtowaniu postaw. Mnogość takich odniesień znajdziemy w renesansie i baroku. Kolejne epoki także wyposażały wizerunki współczesnych w atrybuty antycznych bogów, herosów czy bohaterów. Przykładem może być koncepcja portretu historyzowanego.

Szukając sposobu plastycznego przedstawienia nowo ujarzmionego żywiołu energii elektrycznej XIX wieczni artyści odwołali się po raz kolejny do Starożytności. Uosobiono energię z postacią nowo stworzonej bogini. Zestawiono postać kobiecą z atrybutami piorunów. Władysław Kopaliński w „Słowniku Symboli” wylicza znaczenia błyskawicy: „jako budziela życia, najwyższą twórczą siłę, boską moc tworzenia i niszczenia (...) przemianę, szybkość ...”.

Powstało wrażenie, że zrodziła się ona w czasach zamierzchłych, a została odkryta ponownie. Taką formę przyjęto i zaakceptowano. Nieświadomie bądź z rozmysłem nawiązywali do niej, utrwalając wykorzystaną koncepcję. XIX wiek obfituje w tego typu przedstawienia.

Personifikacja elektryczności wykorzystywana jest w elementach dekoracyjnych, jak np. nawiązująca do profesji właściciela budynku płaskorzeźba mężczyzny na krakowskiej kamienicy przy ul. Kremerowskiej 15. Pod koniec lat 30. XX wieku wybudowana była dla Emeryka Folkmanna, dyrektora Fabryki Kabli S.A. w Prokocimiu pod Krakowem [2].

Często elektryka przedstawiana jest w sposób symboliczny jako "bogini elektryczności" - naga lub w zwiewnych szatach kobieta z rozpuszczonymi włosami, trzymająca w uniesionej ręce świecącą żarówkę [3].

W artykule zaprezentowane zostały przykłady personifikacji elektryczności, spotykane w sztuce medalierskiej.

2. TRADYCJA MEDALIERSTWA

Tradycja wykonywania medali z okazji ważnych wydarzeń w kraju i w rodzinie królewskiej została przeniesiona na polskie ziemie z Włoch na początku XVI wieku. Prawdopodobnie pierwszy medal wybito w 1508 roku dla upamiętnienia pobytu Władysława II Jagiellończyka w Nysie [4]. Z biegiem czasu wzrastała popularność tej sztuki. Pojawiały się medale związane z dworami możnowładców, regionami, miastami czy instytucjami.

Przykładem ówczesnego emitenta może być Hetman Jan Zamoyski - zgodnie z rodzajem się zwyczajem rozdawał medale ze swoim wizerunkiem. Obdarowywał nimi osobistości, które chciał sobie zjednać, przyjaciół, którym chciał się przypomnieć, czy też swoich chrześniaków, aby mieli na pamiętkę [5]. Medale te spełniały funkcję wizytówek. Należy podkreślić, że oprócz walorów artystycznych przedstawiały niebagatelną wartość materialną i cechowały się trwałością właściwą dla kruszcu, z którego były wykonane (te walory zapewniły im przetrwanie stuleci.)

Ważną rolę w okresie zaborów pełniły medale o tematyce patriotycznej. Były jednym z elementów utrwalających tożsamość narodową [6].

Współczesne medale najczęściej służą do upamiętnienia ważnych wydarzeń, rocznic, zasłużonych osób. Występują one także w randze odznaczeń i wyróżnień resortowych, przyznawane są za udział lub zwycięstwo np. w rywalizacji sportowej. Innym przykładem operowania tą małą formą artystyczną jest niezależna od założeń ideowych emitenta wypowiedź twórcy. W takich przypadkach medal najczęściej funkcjonuje jako unikat wraz z wszystkimi jego cechami.

Analogicznie do monety, medal posiada dwie strony: główną, oficjalną, zawierającą temat medalu, bogatszą w informacje - awers oraz uzupełniającą - rewers. Spotyka się również medale, w których nie można wyróżnić strony głównej, a także medale jednostronne.

Najczęściej medale mają kształt okrągły o różnych średnicach. Występują również medale o innych kształtach: kwadratowe, prostokątne lub nieregularne.

Medale zwane bitymi wykonywane są (podobnie do monet) przez tłoczenie z użyciem przygotowanych wcześniej matryc negatywowych (stempli menniczych). Najpopularniejszym materiałem ze względów technologicznych i ekonomicznych jest tombak (stop miedzi z cynkiem, zawierający około 90% miedzi). Spotykamy także medale kruszcowe, a także wykonane z innych metali kolorowych, np. miedziane. Odpowiednia obróbka galwaniczna medali z tombaku pozwala uzyskać różne barwy (złoczone, srebrzone oksydowane lub patynowane na brąz). Pomijając niuanse prawie niewidoczne okiem nieuzbrojonym, kolejne egzemplarze są znakomitą multiplikacją wzorca. Ten rodzaj technologii wymaga największej dyscypliny i zachowania reżimu technologicznego z priorytetowym traktowaniem wartości rzeźbiarskich, w tym modelunku.

Przy małych nakładach (poniżej 50 szt.) najczęściej wykorzystuje się techniki odlewnicze, polegające na wypełnieniu formy traconej ciekłym metalem (zwykle brązem, rzadziej mosiądzem, cynkiem, cyną lub aluminium). Ta technika pozwala na większą swobodę w kształtowaniu przestrzeni. Trzeba się jednak spodziewać pewnych różnic pomiędzy egzemplarzami, także w precyzji odwzorowania detalu. Coraz częściej pojawiają się emisje medali

trawionych lub grawerowanych [7]. Ich cechą jest inna plastyka obrazu, najczęściej wynikająca z technologii.

3. PRZYKŁADY MEDALI Z PERSONIFIKACJĄ ELEKTRYCZNOŚCI

Na przełomie XVIII i XIX wieku swoje badania prowadzili tacy odkrywcy, jak Michael Faraday, Luigi Galvani, Alessandro Volta i André Marie Ampère. W ich wyniku wyłoniła się nowa dziedzina nauki i techniki - elektrotechnika [8].

W 1881 roku w Paryżu została otwarta Międzynarodowa Wystawa Elektryczna. Wzbudziła olbrzymie zainteresowanie. W czasie od sierpnia do listopada odwiedziło ją ponad 750.000 zwiedzających. Obok znanego już wcześniej telegrafu zaprezentowano nowe urządzenia, które dopiero wchodziły do powszechnego użycia: telefon, lampę łukową, żarówkę, generator [9].

Z okazji paryskiej wystawy został wykonany medal z brązu o średnicy 80 mm. Na awersie przedstawiono alegorię nauki w postaci nagiej kobiety, zapalającą od błyskawicy pochodnię. Przy krawędzi napis: EXPOSITION INTERNATIONALE D'ELECTRICITE (rys. 1). Na rewersie gałązki oliwne i palmowe oraz napisy [10]. Autorem medalu jest Louis Oscar Roty (1846-1911), jeden z najbardziej znanych medalierów okresu secesji [11].

Rys. 1. Awers medalu Międzynarodowej Wystawy Elektrycznej w Paryżu w 1881 roku [12]

Inny medal wydany z okazji tej samej wystawy przedstawia mityczną scenę z boginią na pierwszym planie, z uniesionymi rękoma. W lewej ręce bogini trzyma palący się znicz (rys. 2). Na rewersie, wewnątrz wieńca z gałązek oliwnych, napisy [13]. Autorem jest Jules-Clément Chaplain (1839-1909), obok Louisa Oscara Roty wybitny francuski medalier okresu secesji [14].

Od 16 maja do 19 października 1891 roku Światowa Wystawa Elektrotechniczna odbywała się we Frankfurcie nad Menem. W tym czasie energia elektryczna była wykorzystywana jeszcze w ograniczonym zakresie. Mimo, że prąd przemienny był już znany, dominował prąd stały [15]. Wystawa była okazją do skutecznej promocji produkcji i przesyłania prądu przemiennego trójfazowego [16].

Rys. 2. Awers drugiego medalu Międzynarodowej Wystawy Elektrycznej w Paryżu w 1881 roku [13]

Z okazji wystawy pamiątkowe medale wykonano w Zakładzie Rytowniczym O. Oertla w Berlinie. Na awersie przedstawiono półnagą kobietę z uniesioną do góry ręką, trzymającą w dłoni świecącą żarówkę. Z prawej dłoni rozchodzą się błyskawice. U dołu przed kobietą znajduje się półleżący nagi mężczyzna ze związanymi rękami (rys. 3). Na rewersie napisy [17].

Rys. 4. Awers medalu przedsiębiorstwa elektroenergetycznego w Afryce [19]

Wróćmy jednak do kobiet. Na medalu wyemitowanym przez Syndicat Général de la Construction Électrique, autorstwa R. Pelletiera z 1930 roku na kuli ziemskiej siedzi półnaga kobieta [20]. Z lewej ręki rozchodzą się promienie światła, z uniesionej prawej ręki rozchodzą się błyskawice (rys. 5).

Rys. 3. Awers medalu Światowej Wystawy Elektrotechnicznej we Frankfurcie nad Menem w 1891 roku [18]

Na medalach o tematyce elektrotechnicznej przedstawiane są nie tylko kobiety, ale i mężczyźni. Przykładem jest medal przedsiębiorstwa elektroenergetycznego, działającego w zachodniej Afryce. Na awersie w otoku napis: COMPAGNIE DES EAUX ET ÉLECTRICITÉ DE L'OUEST AFRICAINE 1910 (rys. 4) [19].

Rys. 5. Awers medalu wyemitowanego przez Syndicat Général de la Construction Électrique [20]

W 1932 roku został wyemitowany medal z okazji 25-lecia francuskiego dostawcy energii elektrycznej Compagnie parisienne de distribution d'électricité [21]. Na awersie przedstawiono kobietę, z której uniesionych rąk rozchodzą się promienie oświetlające zabudowania Paryża (rys. 6) [21]. Autorem medalu jest Paul-Marcel Dammann (1885-1939) francuski rytownik i medalier, uczeń Julesa-Clémenta Chaplaina [22].

Rys. 6. Awers medalu 25-lecia Compagnie parisienne de distribution d'électricité [21]

Podobną symbolikę można również spotkać w Polsce. W 1934 roku został wybity medal dla zasłużonych powołanego w 1919 roku Związku Elektrowni Polskich. Na awersie przedstawiono stojącą nagą postać męską, z uniesionych dłoni rozchodzą się błyskawice. W otoku napis: ZASŁUŻONEMU PRACOWNIKOWI OD ZWIĄZKU ELEKTROWNI. Na rewersie monogram z liter ZEP, od którego rozchodzą się rysunki urządzeń elektrycznych. Na awersie drugiego medalu znajduje się tłum ludzi wyciągających ręce w kierunku nagiego mężczyzny stojącego na zboczu góry, trzymającego obłok z rozchodzącymi się błyskawicami. W otoku napis: ZASŁUŻONEMU PRACOWNIKOWI OD ZWIĄZKU ELEKTROWNI. Na rewersie monogram z liter ZEP, otoczony rysunkami urządzeń elektrycznych, w sześciu polach rozdzielonymi błyskawicami. Medal wykonał zakład Jana Knedlera. Jan Knedler (1867-1926) był artystą grawerem i przemysłowcem, założycielem fabryki medalierskiej i zakładu artystyczno-grawerskiego [7].

Kolejny medal, który chcemy przedstawić, wyemitowało przedsiębiorstwo elektryfikacji w Strasburgu. Na awersie znajduje się postać nagiej kobiety w pozycji półleżącej. W lewej ręce trzyma uniesiony znicz, na tle błyskawicy. Prawa ręka oparta o amforę, z której jak z rogu obfitości wylewa się bogactwo. W tle w oddali krajobraz z tamą i elektrownią (rys. 7). Na rewersie widok elektrowni z dymiącymi kominami, u góry przy krawędzi napis ELECTRICITE DE STRASBOURG. U dołu gałązka oliwna [23]. Autorem medalu jest Georges Simon (1906-1982), francuski rzeźbiarz i medalier [24].

Z 1953 roku pochodzi medal związany z wykorzystaniem energii elektrycznej i gazu z Algierii. Z lewej strony kobieta z uniesioną do góry lewą ręką, z której rozchodzą się błyskawice. W prawej ręce trzyma amforę, z której jak z rogu obfitości wypływa bogactwo. Z prawej strony stoi mężczyzna z kijem i dyszą gazową (rys. 8). Na rewersie przy krawędzi napis ELECTRICITE ET GAZ D'ALGERIE [25].

Rys. 8. Electricite et gaz d'Algerie [25]

Rys. 7. Medal Electricite de Strasbourg [23]

Rys. 9. Medal 100-lecia elektryfikacji Berlina (zbiory autorów)

Przedstawiona symbolika wykorzystywana była również w czasach późniejszych. Przykładem jest medal z 1984 roku z okazji 100-lecia elektryfikacji Berlina. Medal wydała berlińska firma BEMAG, która w tamtym czasie dostarczała w Niemczech energię elektryczną [26].

Na awersie medalu przedstawiono nagą postać kobiecą, trzymającą w prawej, uniesionej ręce lampę, z której rozchodzą się promienie. Kobieta siedzi na uskrzydłym kole, będącym symbolem kolejnictwa, z którego rozchodzą się błyskawice. U dołu daty 1884-1984 (rys. 9). Na rewersie napis: 100 JAHRE STROM FÜR BERLIN, BEWAG.

Podobny rysunek, jak na awersie medalu, był zamieszczony również na wydany z tej samej okazji znaczku pocztowym.

4. MEDAL 100-LECIA STOWARZYSZENIA ELEKTRYKÓW POLSKICH

W 2019 roku swój jubileusz 100-lecia obchodziło Stowarzyszenie Elektryków Polskich. Z tej okazji Zarząd Główny SEP podjął decyzję o emisji rocznicowego medalu. Zadanie przygotowania projektu zostało powierzone Dobrochnie Surajewskiej, absolwentce Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, autorce licznych medali oraz monet obiegowych i kolekcjonerskich [27]. Artystka od lat współpracuje z Narodowym Bankiem Polskim, Mennicą Polską, ministerstwami i innymi emitentami.

Wśród wielu wstępnych projektów pojawiła się koncepcja z formami geometrycznymi w symboliczny sposób przedstawiającymi energię elektryczną jako promienie. Przywołano skojarzenie ze światłem lasera. Personifikacja bogini elektryczności przedstawiona została jako sylwetka kobiety dzierzającej energię - jasność (rys. 10).

Rys. 10. Wstępny projekt rewersu medalu 100-lecia SEP (materiały własne)

Ostatecznie w zrealizowanym projekcie na awersie na tle form geometrycznych symbolizujących promienie przedstawiono logo SEP. Przy krawędzi napis: 100-LECIE, STOWARZYSZENIA ELEKTRYKÓW POLSKICH (rys. 11).

Rys. 11. Awers medalu 100-lecia SEP (zbiory autorów)

Na rewersie przedstawiono kobietę - personifikację bogini elektryczności, z której dłoni rozchodzą się promienie symbolizujące energię. W górnej części przy krawędzi napis: TRADYCJA ENERGIA PRZYSZŁOŚĆ. U dołu daty: 1919 2019 (rys. 12).

Rys. 12. Rewers medalu 100-lecia SEP (zbiory autorów)

5. BIBLIOGRAFIA

1. Šimik O.: Interpretowanie wybranych pojęć przyrodniczych przez dzieci w wieku przedszkolnym. *Zagadnienia Społeczne*, nr 2 (6) 2016, s. 129-150.
2. Zbroja B.: *Żydowski architekt w międzywojennym Krakowie*, https://mck.krakow.pl/images/upload/wystawy/Awangarda/Multimedia/spacerownik_www.pdf, dostęp 19.05.2020.
3. Szymczak P., Borodin D. A.: Wybrane przełomowe osiągnięcia w elektryce i ich odbicie w sztuce na przełomie XIX i XX wieku. *Maszyny Elektryczne - Zeszyty Problemowe* Nr 4/2018 (120), s. 35-48.
4. Więcek A.: *Dzieje sztuki medalierskiej*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1989.

5. Gumowski M.: Medale hetmana Jana Zamoyskiego. *Teka Zamojska, kwartalnik regionalny*, nr 2, kwiecień, maj, czerwiec 1938, s. 65-77.
6. Radwan D.: Kolekcja Kałkowskich. Medaliony, plakiety, medale, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków 2008.
7. Świsulski D.: Polska elektryka w medalierstwie i filatelistyce, Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Centralny Ośrodek Szkolenia i Wydawnictw, Warszawa 2018.
8. Świsulski D.: I Sympozjum Historia Elektryki. *Pismo PG*, nr 7 (205), październik 2015, s. 23-25.
9. Kierul J.: Międzynarodowa Wystawa Elektryczna w Paryżu (1881), <https://kierul.wordpress.com/2018/03/10/miedzynarodowa-wystawa-elektryczna-w-paryzu-1881/>, dostęp 19.05.2020.
10. Baldwin's Auctions Ltd, [http://www.baldwin.co.uk/Auction_90, Lot 2142](http://www.baldwin.co.uk/Auction_90/Lot_2142), 24.09.2014.
11. Oscar Roty. Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Oscar_Roty, dostęp 20.05.2020.
12. Raconte-moi la radio. L'exposition Internationale d'électricité de 1881, <http://leradiofil.com/Expo1881.htm>, dostęp 20.05.2020.
13. CoinArchives, Auction date: 10 December 2019, Lot number: 255, <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4335040&AucID=4561&Lot=255&Val=be2accaae94a817c52fcec218dab37c>, dostęp 20.05.2020.
14. Jules-Clément Chaplain. Wikipedia, [https://en.wikipedia.org/wiki/Jules-Clément_Chaplain](https://en.wikipedia.org/wiki/Jules-Cl%C3%A9ment_Chaplain), dostęp 20.05.2020.
15. Świsulski D.: Nikola Tesla i jego wynalazki. *Wiadomości Elektrotechniczne*, nr 1/2020, s. 30-34.
16. International Electrotechnical Exhibition. Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/International_Electrotechnical_Exhibition, dostęp 20.05.2020.
17. Karnicka M.: Medale, plakiety i żetony okresu secesji. Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław 2009.
18. Germany Frankfurt 1891 International Electrotechnical Exhibition Aluminum Medal. eBay, <https://www.ebay.com/itm/Germany-Frankfurt-1891-International-Electrotechnical-Exhibition-Aluminum-Medal-/192754852920>, dostęp 20.05.2020.
19. Blog du Club numismatique d'Argenteuil, <https://numismatiqueargenteuil.wordpress.com/2016/02/12/medaille-grand-module-thematique-de-lelectricite-compagnie-des-eaux-et-de-lelectricite-de-louest-africain/>, dostęp 20.05.2020.
20. CoinArchives, Auction date: 4 December 2019, Lot number: 1327, <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4286266&AucID=4504&Lot=1327&Val=52e5045de22f697ec34e2c7a18762dc4>, dostęp 20.05.2020.
21. CoinArchives, Auction date: 3 March 2020, Lot number: 1371, <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4393900&AucID=4629&Lot=1371&Val=5a33cf49270882d5d6e00bb3bcd3b7c>, dostęp 20.05.2020.
22. Paul-Marcel Dammann. Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Paul-Marcel_Dammann, dostęp 20.05.2020.
23. CoinArchives, Auction date: 11 March 2020, Lot number: 5527, <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4384333&AucID=4645&Lot=5527&Val=100efb7906d4c8f30d7491d25992cd77>, dostęp 20.05.2020.
24. Georges Simon. Wikipedia, https://fr.wikipedia.org/wiki/Georges_Simon, dostęp 20.05.2020.
25. CoinArchives, Auction date: 3 March 2020, Lot number: 1340, <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4393869&AucID=4629&Lot=1340&Val=eeeb5e1e01bb8b1cf958b1b5945c64fc>, dostęp 20.05.2020.
26. Chronology Bewag (Berlin). Vattenfall AB, <https://history.vattenfall.com/a-pan-european-company/chronology-bewag-berlin>, dostęp 20.05.2020.
27. Dobrochna Surajewska - artysta rzeźbiarz, autorka monet i medali. *Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne*, nr 112, część I, grudzień 2012, s. 3-4.

IMAGES OF ELECTRICITY ON MEDALS

The article presents examples of representations of electricity that were created to popularize important events and to honor people distinguished for electrification. When this elusive matter was transferred from the world of physical phenomena to the field of aesthetics, it most often took the form of a woman – goddess, but also a man. Such personifications appear on medals from the French Art Nouveau period, as well as on Polish and German ones. A medal referring to this tradition, released in 2019 on the occasion of the 100th anniversary of the Association of Polish Electrical Engineers, is described.

Keywords: personification, representation of electricity, medals, secession.